

mostarskoj gimnaziji. U Mostaru su postojale dvije gimnazije: klasična i realna. Već je s tom službom dobio pristup u "više" mostarske krugove. Bio je pozivan na čajanke u jugoslavenski oficirski dom. Drugim riječima, već kao mladi svećenik počeo je uzimati učešća u javnom životu grada Mostara.

On je već tada imao vrlo jake ambicije. Pričao mi je dr. fra Leon Petrović, kojemu sam dosta često u sobu zalazio, jer je imao svoju knjižnicu, kako nije umalo došlo do sukoba između njega i fra Dominika. Naime, radilo se o osnivanju podružnice "Hrvatskog radiše" u Mostaru. Tada je bio provincijal fra Lujo Bubalo. Budući da je fra Leo tada bio najpoznatiji svećenik u Mostaru, fra Lujo ga je zamolio da osnuje podružnicu "Hrvatskog radiše". Fra Leo se dao na posao i već stupio u vezu s gosp. Murvarom u tu svrhu. U međuvremenu je fra Dominik za to saznao i smjesta osnovao podružnicu, i tako preskočio fra Leona. Provincijal fra Lujo se našao u vrlo neugodnu položaju, pa je zamolio fra Leona da bude velikodušan i da ne pravi od toga pitanja. Fra Leo je poslušao. Tako je to svršilo glede osnivanja podružnice.

Fra Dominik, uza svoju jaku ambiciju, bio je veoma uporan, ustrajan a nekad i vrlo tvrdoglav. Kad je krajem svojih 70tih godina obolio i kad su mu liječnici rekli da ima rak na stomaku, on je stalno tvrdio da on nema raka, a što su liječnici pronašli da je to bio čir. Umro je, a nije htio priznati da ima rak. Čak su mu liječnici govorili da je dobra prognoza ako bi se podvrgao operaciji, ali nije htio. I za vrijeme svoje bolesti bio je ustrajan u radu. Stalno je radio, pisao je. Kad su došli zadnji časi i kad je bio prevežen u bolnicu, toliko je u njemu bila jaka želja za životom i radom da je zamolio gvardijana fra Silvija Grubišića, da mu rezervira sobu do njegove u bolnici, gdje bi mogao raditi. No, već je drugi dan umro. Tom prilikom desio sam se u Zagrebu. Vatikanski je radio donio vijest o njegovoj smrti.

Istina, fra Dominik je znao za se i za svoje osobne interese, ali se je znao žrtvovati i za druge, pogotovo ako bi i on imao neke osobne koristi. Na primjer, bio je predsjednik sadilaca duhana u Hercegovini, što je već ranije osnovao fra Didak Buntić.

Koliko sam mogao zapaziti iz promatranja i druženja s fra Dominikom i iz članaka o fra Didaku Buntiću te iz njegove

domobrani. A još su tim prostorima krstarile talijanske i njemačke oružane snage. Dalmacija i Hercegovina sve do Ivan-sedlo bile su okupirane od Talijana. Između Talijana i nas Hrvata dolazilo je do oštih nesporazuma. Talijanske vlasti nisu dozvolile da dođe hrvatska vojska, na primjer u Hercegovinu pa posebno u Imotsku krajinu. Kroz cijelo vrijeme talijanska vojska je okolo vodila četnike. Eto, koliko su nam bili "saveznici" i prijatelji. Da dovedu par hrvatskih vojnih jedinica u Hercegovinu i Imotski, morali su ih dopremiti u "krmak vagonima".

Evo samo par primjera, da naši potomci mogu vidjeti, kako se tada živjelo. Talijani su pet ili šest hrvatskih mladića pohvatali, zatvorili i osudili ih na smrt. Smrtna kazna je izvršena. Bio je s tim našim ljudima kao svećenik profesor fra Vojislav Mikulić sa Širokog Brijega. Toliko je ta NDH bila "moćna", da nije mogla spasiti od smrti svoje rodoljube. Talijani su zatvorili župnika iz Gorice fra Serafina Dodiga i njegova kapelana fra Veselka Milasa, tobože, da su našli oružje na groblju koje je bilo tik do župnog stana. Bili su zatvoreni u Imotskom, i tu osuđeni na smrt strijeljanjem. Život im je spasio gvardijan iz imotskog samostana fra Ćiro Ujević, koji je klečao pred talijanskim zapovjednikom, da im poštedi život. Konačno je i pošteđen.

Iza kako su bili pušteni na slobodu, fra Veselko Milas je otišao u Slavonski Brod, a fra Serafin Dodig se povukao u samostan na Humac, gdje je dočekao dolazak partizana. Kasnije su ustaše optužile fra Serafina Dodiga, da je surađivao s partizanima, pa kad su ponovo ustaše zauzele Ljubuški i Humac, fra Serafin je morao bježati s partizanima, da si spasi život od ustaša.

Nastojalo se pomoći, smiriti narod, da se ne čini zlo. Misleći o ovim stvarima, prisjetih se nekih događaja, koji su vrijedni spominjanja i sjećanja. Negdje 1943. godine, Mile Bilić, geodet, pričao mi je u Zagrebu jedan svoj vrlo ugodan doživljaj. Isti mi je događaj, dosta godina kasnije, pripovjedio ing. Frano Kordić u svojoj kući, u Lakelandu u Floridi. Naime, bilo je to u svibnju 1941., kad je dr. fra Leon Petrović, u svojstvu generalnog vikara i zamjenika biskupa A. Mišića iz Mostara, došao u Zagreb na

biskupsku konferenciju. Fra Leonovi seljani dr. Andrija Artuković, dr. Jozo Dumandžić (oba ministra u NDH), ing. Frano Kordić i geodet Mile Bilić, koji se oženio fra Leonovom bratanom, priredili su svečanu večeru za fra Leona. Obojica su (i M. Bilić i F. Kordić) pričali, kako ih je fra Leon savjetovao. Zanimljivo, da su rečena dvojica citirali – neovisno jedan od drugoga – jednu fra Leonovu rečenicu od riječi do riječi: “Dečki moji, pazite što i kako radite, jer se povijest piše”. Fra Leon kao povjesničar “zasvirao je na povijesnu žicu”, da ih upozori na njihovu odgovornost pred poviješću i hrvatskim narodom.

Ovi zločini i nevaljaštine kritizirane su i javno i privatno. Nerijetko sam čuo, gdje se govori: “Bog će nas kazniti”. Vjerojatno, nitko nije s tolikom jačinom glasa i temperamenta protestirao protiv ustaških zločina kao fra Silvestar Vasilj, 1941. godine. Njega smo redovito zvali Šelo, a već mu je bilo nešto preko 70 godina. Bio je u samostanu na Humcu, u penziji. On je vidio, odnosno čuo je za ubijanja Srba u njegovoj neposrednoj blizini. Također je nedaleko od samostana, na bajeru uz Trebižat, ubijen liječnik iz Ljubuškog dr. Lukač, čiji je otac u Mostaru bio naš fratarski liječnik. Bili su Židovi. Ne znam, što je bilo s Lukačem u Mostaru. Kako već ranije napomenuh, sve se ovo bolno i stravično dojmalo naroda, a posebno fra Šele i drugih fratara. Kad bi se on “razgalamio”, onda bi koji fratar, da ga smiri, rekao: “Eto Bobana”. Onda bi se smirio. Možda je i sam bio malo poplašen: A kad bi ga upitali, što znači ono “U” na ustaškoj kapi, odgovorio bi dosta šaljivo da ono “U” znači: “Uhu ti ga njegovoj glavi”.

4. Sudbina Blaška Sliškovića, hrvatskog narodnog zastupnika Marka Sutona i generala Šimića, te slučaj ing. A. Košutića

Potrebno je nešto reći o tragičnoj sudbini dvojice velikih Hrvata: Blaška Sliškovića, nenadmašivog hrvatskog rodoljuba i imućnog čovjeka. Imao je svoj veliki restoran u Mostaru. On je proveo neko vrijeme u zatvoru i neprestano je bio praćen

DR. IVO SIVRIĆ, O.F.M.

KRVAVE GODINE

Odbljesci uspomena jednoga od preživjelih

Z I R A L
Chicago-Mostar
1996